FAUSKE KOMMUNE

Møteinnkalling for Partssammensatt utvalg

Tid: 05.06.2018 kl.: 09:00 - 11:00
Sted: Administrasjonsbygget, Kommuestyresalen

Eventuelle forfall meldes på telefon 75 60 40 20

Varamedlemmer møter etter nærmere avtale.
Vi ber om at sakspapirer ikke kastes etter møte, da møteprotokoll fra møtet kun vil inneholde innstilling og vedtak i sakene.

Merknader til møtet:
Orientering ang. sykefravær

SAKSLISTE: - MØTE NR 3/2018

Sak nr.	Sakstittel
005/18	Godkjenning av møtebok
006/18	"Framtidas Fauske" -- Forslag til utredningsområder i budsjettarbeidet

Fauske, 28.05.18

Jørn Stene
Ordfører

FAUSKE KOMMUNE

SAKSPAPIR

	JournalpostID: 18/7628 Arkiv sakID.: 18/1573	Saksbehandler: Berit Vestvann Johnsen

Sak nr.		Dato
005/18	Partssammensatt utvalg	05.06.2018

Godkjenning av møtebok

Rådmannens forslag til vedtak:

Møtebok nr. 2/2018 godkjennes.

Geir Mikkelsen
rådmann

FAUSKE KOMMUNE

SAKSPAPIR

	JournalpostID: 18/8144 Arkiv sakID.: 18/1645	Saksbehandler: Kariann Skar Sørdahl

Sak nr.		Dato
006/18	Partssammensatt utvalg	05.06.2018
052/18	Formannskap	05.06.2018
	Kommunestyre	

"Framtidas Fauske" -- Forslag til utredningsområder i budsjettarbeidet

Rådmannens forslag til innstilling:

1. Kommunestyret ber rådmannen iverksette følgende pakke av utredninger:
   - Utrede ulike produktivitets- og effektiviseringstiltak både i hjemmebaserte tjenester og institusjonstjenestene.
   - Utrede strukturelle grep for å enten kutte strukturutgifter eller som bidrag til å heve effektiviteten/produktiviteten både i hjemmebaserte tjenester og institusjonstjenestene.
   - Utrede tiltak for å endre forvaltnings- og tildelingspraksis både i hjemmebaserte tjenester og institusjonstjenestene.
   - Utrede flytting av elever fra Hauan skole til Finneid skole.
   - Utrede omgjøring av Erikstad skole til fådelt skole.
   - Utrede flytting av voksenpedagogisk senter til Hauan skole.
   - Utrede salg av kommunal bygningsmasse uten kommunal drift.
   - Utrede salg av kommunale boliger.

2. Basert på resultatene fra disse ulike utredningene bes rådmannen komme med en anbefaling til kommunestyret om hvordan Fauske kommunes struktur og tjenesteproduksjon bør være for at kommunen skal ha en sunn og bærekraftig økonomi i fremtiden.

Sammendrag:

Fauske kommune er i en krevende økonomisk situasjon, og har ikke økonomisk bærekraft i dag. Skal Fauske kommune få en bærekraftig økonomi, så må driftsresultatet løftes betydelig. Fauske kommunes inntekter er for lave til å opprettholde dagens aktivitetsnivå. Hvis Fauske kommune skal unngå store underskudd i regnskapene i årene som kommer, er det etter rådmannens oppfatning helt nødvendig med kutt i aktivitetsnivået.

Å spare penger i kommunal sektor gjøres hovedsakelig ved å øke effektivitet/produktivitet, endre på strukturen og/eller endre nivå/terskel for tildeling av tjenester, og det gjelder også omstillingen av Fauske kommune. Det er rådmannens vurdering at det er mulig å effektivisere driften av Fauske kommune, og det er noe organisasjonen jobber med kontinuerlig. For å gjøre innsparinger i den størrelsesorden som er nødvendig for å få en sunn økonomi i Fauske kommune, så vil det være behov for å gjøre strukturelle endringer. Strukturelle endringer kan realisere potensialet for

effektivisering/produktivitetsøkning fullt ut. En nøkkelfaktor i en vellykket omstilling av Fauske kommune er derfor at det er politisk vilje til å gjennomføre omfattende strukturendringer.

Omstillingen av Fauske kommune må bygge på befolkningsutviklingen og optimalisering av utgiftsdriverne for kommunal tjenesteproduksjon (økt effektivitet/produktivitet, endret struktur og/eller endret nivå/terskel for tildeling av tjenester). Målet er økonomisk stabilitet og bærekraft også for kommende generasjoner i Fauske. Rådmannen foreslår en rekke utredninger innenfor hvert enkelt samhandlingsområde. Basert på resultatene fra disse ulike utredningene vil rådmannen komme med en anbefaling til kommunestyret om hvordan Fauske kommunes struktur og tjenesteproduksjon bør være for at kommunen skal ha en sunn og bærekraftig økonomi i fremtiden.

En omstilling av driften på det nivå som rådmannen nå anbefaler, må gjennomføres for at Fauske skal få en sunn og bærekraftig økonomi. Valget står mellom å gjøre det nå og styre prosessen selv, eller å vente på at Fylkesmannen skal styre prosessen etter at kommunen er innmeldt i ROBEK. Velger vi å vente på Fylkesmannen vil prosessen bli enda tyngre å gjennomføre, fordi det akkumulerte underskuddet som forpliktende plan vil ta utgangspunkt i og som må dekkes inn, vil være enda høyere enn om grep tas nå og prosessen med de nødvendige utredninger starter umiddelbart.

1. Prosjekt «Framtidas Fauske»

Kommunestyret har i budsjett 2018 vedtatt å etablere prosjektet «Framtidas Fauske». Erfaringene fra 2017 og regnskapet for 2018 forteller om et kritisk behov for effektivisering og omstilling i kommunen.

Dette er særlig begrunnet med omstillingsbehovet rådmannen ser fremover innenfor helse og omsorg, grunnet demografisk utvikling og samhandlingsreformens økende krav til sektoren. Samhandlingsreformen har og vil fortsatt pålegge oss nye oppgaver, spesielt i forhold til utskrivningsklare pasienter, rus og psykiatri m.m., uten at kommunen vil bli kompensert for det i stor utstrekning.

Rådmannen vurderer det som helt nødvendig å ta ned aktivitetsnivået i kommunen. Dette må i første fase skje gjennom en nedskalering av aktivitetene i oppvekst, og en sterk vridning av tjenestene innen helse og omsorg. For å få til dette må en gjennomgå hele organisasjonen og tjenestetilbudene blant annet med tanke på å få fram:

- om tjenester kan omorganiseres, samordnes, avvikles.
- om tilgjengelige ressurser utnyttes best mulig.
- om kompetansebeholdningen er i henhold til vedtatt tjenestenivå.
- om det kan jobbes smartere.
- hva som er beste praksis.

Dette arbeidet gjøres i tett samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene.

I neste fase, etter man har maktet å harmonisere driften per i dag, er det planen å kanalisere ressurser fra de to andre samhandlingsområdene (oppvekst og samfunn) til fordel for helse og omsorg. Intensjonen er at dette prosjektet har til hensikt å danne grunnsteinen i budsjettet for 2019.

Det er viktig å understreke at denne saken ikke innebærer å gjøre endelige budsjettvedtak. Intensjonen er å få en aksept for at man administrativt kan utrede de ulike alternativene frem til budsjettseminaret i slutten av august 2018.

2. Bakgrunn/historikk

Fauske kommune er i en krevende økonomisk situasjon. Regnskapet for 2017 er avlagt med et regnskapsmessig merforbruk på 1,99 mill. kr, og et negativt netto driftsresultat på 17,8 mill. kr. Differansen mellom de to tallene skyldes at det er brukt egenkapital for å redusere merforbruket mest mulig. Samtidig betyr dette at Fauske kommune nå har tømt disposisjonsfondet, og dermed er det ingen muligheter til å regulere inn dekning for merutgifter underveis i regnskapet for 2018. Prognosen etter 1. tertial tilsier et driftsmessig merforbruk på 23 mill. kr for 2018. Uten disposisjonsfond vil det regnskapsmessige resultatet bli i samme størrelsesorden.

Rådmannen har i de siste årsbudsjettene, økonomimeldingene og årsmeldingene påpekt at driftsnivået i Fauske kommune er for høyt. Kommunen har etablert et aktivitetsnivå basert på både større inntekter enn vi har i dag, samt med en betydelig mindre gjeldsbelastning enn tilfellet er nå.

De inntektene kommunen har er ikke store nok til å dekke de utgiftene som kommunens aktivitetsnivå medfører. Fauske kommune har over de siste årene gjort betydelige låneopptak, og i løpet av 2018 vil den driftsbelastende gjelden passere 1 milliard kroner. Den økte gjelden medfører at en stadig større andel av driftsinntektene må gå med til å dekke renter og avdrag på lån. Når kommunens kraftinntekter er redusert i det samme tidsrommet, så betyr det at det må skje en reduksjon i de øvrige driftsutgiftene hvis kommunen skal unngå merforbruk.

Driften er ikke redusert i takt med økende utgifter til lån og reduserte kraftinntekter, driftsnivået er tvert imot økt.

Slik rådmannen ser det er det store problemet for Fauske kommune, at i stedet for å tilpasse seg endrede rammebetingelser, har man balansert budsjettene med å kutte i driftsposter uten å gjøre noe med aktivitetsnivået eller strukturene. Budsjettprosessen 2018, regnskapet for 2017 og økonomimelding 1/2018 viser med tydelighet at en nå har nådd en smertegrense.

Den faglige konklusjonen er at det rett og slett ikke er mulig å balansere budsjettet på en realistisk måte uten betydelige og merkbare reduksjoner i aktiviteter og/eller strukturer. Dette er forsøkt illustrert i figuren nedenfor, der den blå sirkelen viser de inntektene og ressursene som er til rådighet iht. budsjett, mens den skraverte sirkelen viser aktivitetsnivået i kommunen. Så lenge disse to sirklene ikke overlapper, så vil det være et kontinuerlig press for å løse oppgaver også i den skraverte sirkelen. For å løse disse oppgavene så må man bruke ressurser utover det som er budsjettert, og konsekvensen er da merforbruk på driften.

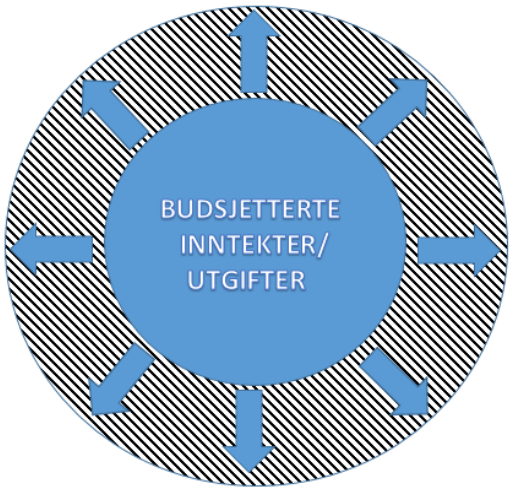

3. Kommunal økonomisk bærekraft (KØB) i Fauske kommune

Fauske kommune er en rik kommune, med betydelig høyere inntekter enn majoriteten av norske kommuner. Ut fra kriteriene i inntektssystemet for kommunene så er ikke Fauske en kommune som er dyr å drifte. Fauske kommune er vurdert å være helt på snittet, og mottar nærmest ingenting gjennom ordningen med utgiftsutjevning, bl.a. fordi det er korte avstander fra ytterkanten av kommunen til sentrum.

Riksrevisjonen sier at en kommune må se gjeldsnivå, netto driftsresultat og disposisjonsfond i sammenheng når de vurderer økonomisk bærekraft (KØB). Samtidig sier Riksrevisjonen ikke noe om hvilke nivåer som gir bærekraft. Imidlertid påpeker de at et gjeldsnivå på over 75 prosent av brutto driftsinntekter er høyt, mens et netto driftsresultat på under 2 prosent av inntektene, og et disposisjonsfond på under 5 prosent av inntektene er for lavt.

Et gjeldsnivå på over 75 prosent av brutto driftsinntekter kan altså sies å være høyt. Etter 2017 har Fauske kommune en netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter på 129,7 prosent. Med andre ord er Fauske en av de kommunene i Norge med høyest gjeldsnivå.

For noen kommuner kan et gjeldsnivå på over 75 prosent av inntektene være bærekraftig ifølge Riksrevisjonen. Hvorvidt en kommunes gjeld er bærekraftig, beror ikke bare på gjeldsnivå, men også på andre økonomiske indikatorer som sier noe om hvor robust kommuneøkonomien er og hvor stort det økonomiske handlingsrommet er. To sentrale indikatorer som beskriver det økonomiske handlingsrommet til kommunene og kommunenes evne til å betjene gjelden, er netto driftsresultat og disposisjonsfond.

Teknisk beregningsutvalg (TBU) betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd, dvs. driftsutgifter minus driftsinntekter, etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommunen har til disposisjon til avsetninger til framtidig bruk og til egenfinansiering av investeringer. Netto driftsresultat kan dermed sies å være et uttrykk for kommunenes økonomiske handlefrihet. Ifølge TBU bør gjennomsnittlig netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet og over tid utgjøre to prosent av inntektene. Hva som vil være anbefalt nivå for den enkelte kommune vil avhenge blant annet av gjeldsnivået.

Disposisjonsfondet er det eneste fondet som fritt kan benyttes til å dekke utgifter i både drifts- og investeringsregnskapet. Størrelsen på disposisjonsfondet er et utrykk for hvor stor økonomisk buffer kommunen har for sin løpende drift, og er den delen av reservene som best gir uttrykk for den økonomiske handlefriheten. Det finnes ingen klar norm for disposisjonsfondets størrelse, men i en rapport om økonomiske nøkkeltall anbefaler Telemarksforsking at disposisjonsfondet utgjør mellom fem og ti prosent av kommunens inntekter.

Kommuner som har et høyt netto driftsresultat og mye reserver i fond, vil i større grad være i stand til å tåle et høyt gjeldsnivå enn kommuner med et lavt driftsresultat og lite reserver i fond. Ser vi dette i relasjon til Fauske kommune, så er realiteten at Fauske har et skyhøyt gjeldsnivå, kombinert med negativt netto driftsresultat og disposisjonsfond på 0 prosent. På denne bakgrunn kan det konkluderes entydig med at Fauske kommune ikke har økonomisk bærekraft i dag.

Gjelden får vi ikke gjort noe med, de største låneopptakene er gjort med 40 års løpetid. Det betyr at skal Fauske kommune få en bærekraftig økonomi, så må driftsresultatet løftes betydelig. Med den gjeldsgraden vi har, som gjør oss så sårbar overfor renteøkninger, så burde netto driftsresultat være betydelig høyere enn 2 prosent, slik at det blir mulig for kommunen å bygge opp disposisjonsfond igjen.

4. Omstillingsbehov i Fauske kommune

Fauske kommunes inntekter er for lave til å opprettholde dagens aktivitetsnivå. Hvis Fauske kommune skal unngå store underskudd i regnskapene i årene som kommer, er det etter rådmannens oppfatning helt nødvendig med kutt i aktivitetsnivået. Driftsnivået må reduseres med ca. 25 mill. kr i første omgang hvis utgiftene skal stå i forhold til inntektene, og dette bør være fullt ut innarbeidet i budsjettet for 2019 og 2020. Reduksjonen i driftsnivå må altså komme umiddelbart om vi skal unngå å opparbeide oss store akkumulerte underskudd som vi drar med oss de neste årene, og som raskt vil bli uhåndterbare innenfor realistiske budsjettrammer.

Fauske kommune har i tillegg behov for å gjennomføre omstilling for å møte økte utfordringer innen eldreomsorgen, og for å skape fremtidig økonomisk handlingsrom, hvilket betyr at reduksjonen i driftsnivå må være betydelig større enn 25 mill. kr på litt lenger sikt. Over en 4-årsperiode snakker vi om en reduksjon på minst 50 mill. kr i forhold til dagens driftsnivå.

Et alternativ til å redusere utgiftene er å øke inntektene. Kraftinntektene kan forventes å øke noe i årene som kommer, men det samme forventes rentene å gjøre. En eventuell økt inntekt her bør ikke benyttes til å opprettholde et aktivitetsnivå som er for høyt, men derimot benyttes til å dekke opp for økende renter, allerede akkumulert underskudd, bygge bufferfond og investere for en fremtidsrettet eldreomsorg.

På kort sikt er det hovedsakelig eiendomsskatteinntektene og brukerbetalinger som kan kontrolleres av kommunen selv. Andre former for inntektsøkning tar lenger tid, og kan dermed ikke være en bærebjelke i omstillingen av Fauske kommune. Det er derfor rådmannens anbefaling at fokus i omstillingsarbeidet utelukkende er på utgiftssiden, fordi det er behov for å se resultater av endringene raskt for å unngå akkumulering av underskudd.

Det er tre utgiftsdrivere i kommunal tjenesteproduksjon:

1. Effektivitet/produktivitet – altså gjøre ting smartere, fortere, med andre hjelpemidler osv. Effektivitet er grad av måloppnåelse i forhold til ressursinnsatsen, mens produktiviteten i tjenesten økes ved å levere samme tilbud med lavere ressursinnsats. God produktivitet er en forutsetning for å være effektiv.
2. Struktur – struktur er utgiftsdrivende, det må ikke herske tvil om. Flere enheter å drifte gir økte driftsutgifter. Færre enheter samler ressursene og har i seg større muligheter til en bedre utnyttelsesgrad (økt effektivitet/produktivitet).
3. Nivå/terskel – hva skal være tilgangen på tjenester, hva skal de koste og hvor mye skal tilbys. Kan f.eks. skille mellom lovpålagt kontra ikke-lovpålagt tjeneste osv.

Å spare penger i kommunal sektor gjøres hovedsakelig ved å endre på disse tre parameterne, og det gjelder også omstillingen av Fauske kommune.

Det er rådmannens vurdering at det er mulig å effektivisere driften av Fauske kommune, og det er noe organisasjonen jobber med kontinuerlig. For å gjøre innsparinger i den størrelsesorden som er nødvendig for å få en sunn økonomi i Fauske kommune, så vil det være behov for å gjøre strukturelle endringer.

Strukturelle endringer kan realisere potensialet for effektivisering/produktivitetsøkning fullt ut. Ved å endre på strukturene vil det være mulig å levere like gode og sågar bedre kvalitative tjenester til Fauskes

befolkning, med lavere ressursinnsats. I skole er det f.eks. ingen automatisk sammenheng mellom ressursinnsats per elev og skoleresultater. Dersom effektiviseringen kun skal skje innenfor dagens struktur, så vil det i stor grad bety at vi må redusere antall ansatte, og at de samme oppgavene må utføres av færre ansatte. De ansatte må jobbe fortere. Tilbakemeldingene fra fagforeningene er at de ansatte allerede i dag opplever å være presset på tid og ressurser.

4.1 Befolkningsutvikling i Fauske kommune

Tjenestetilbudet i kommunen bør gjenspeile befolkningssammensetningen i kommunen. Det er to befolkningsgrupper som mottar de største ytelsene av kommunale tjenester. Tilbud og tjenester til barn og unge samt eldreomsorg utgjør ca. 80 prosent av kommunens samlede budsjett. Det betyr at det er en umulig oppgave å øke ressurser på ett av disse områdene vesentlig, uten at det går på bekostning av det andre. Når driften er for høy, så vil ett eller begge områdene rammes når det skal kuttes. Befolkningsutviklingen i Fauske viser at andelen eldre vil øke vesentlig den neste 10-årsperioden. Når andelen eldre øker, så øker også tjenestebehovet for denne gruppen. I følge befolkningsprognosene for den neste 10-årsperioden, vil antallet barn og unge holde seg relativt stabilt på dagens nivå. Det skal altså leveres tjenester til det samme antallet barn og unge.

Når Fauske kommune nå er i en situasjon med ressursknapphet er det viktig å ta med seg at antallet barn og unge har falt med ca. 200 personer de siste årene, uten at tjenesten har vært skalert ned tilsvarende. En reduksjon på så mange elever i skolen innebærer betydelig lavere overføringer fra staten, og vi snakker om et beløp i størrelsesorden 20 mill. kr per år. Når antallet elever har falt, uten at tjenesten er redusert tilsvarende, så har utgiftene per elev i skolen økt. I realiteten har andre driftsområder «subsidiert» skole med overføringer fra staten som er generert av andre befolkningssegmenter. På denne bakgrunn ser rådmannen behovet for å levere en mer effektiv og strømlinjeformet tjeneste for kommunens barn og unge. Det er derfor riktig å allerede nå foreslå grep for å redusere ressursbruken i skole- og oppvekstsektoren så raskt som mulig. Samtidig skal man i en situasjon der driftsnivået må nedskaleres betydelig, være i stand til å levere pleie- og omsorgstjenester til stadig flere eldre. Behovet for strukturelle endringer er dermed påtrengende også i denne sektoren.

Omstillingen av Fauske kommune må bygge på befolkningsutviklingen og optimalisering av utgiftsdriverne for kommunal tjenesteproduksjon (økt effektivitet/produktivitet, endret struktur og/eller endret nivå/terskel for tildeling av tjenester). Målet er økonomisk stabilitet og bærekraft også for kommende generasjoner i Fauske. Nedenfor følger en gjennomgang av rådmannens forslag til utredningsområder innenfor hvert enkelt samhandlingsområde. Basert på resultatene fra disse ulike utredningene vil rådmannen komme med en anbefaling til kommunestyret om hvordan Fauske kommunes struktur og tjenesteproduksjon bør være for at kommunen skal ha en sunn og bærekraftig økonomi i fremtiden.

Rådmannen poengterer at disse utredningene må ses i sammenheng dersom den økonomiske effekten skal bli tilstrekkelig. Det er derfor viktig at alle utredninger gjennomføres parallelt i forkant av rådmannens endelige anbefaling til kommunestyret. Den totale pakken av utredninger som presenteres nedenfor vil gjøre Fauske kommune i stand til å redusere driftsnivået i størrelsesorden 20–25 mill. kr, som er nødvendig for å harmonisere utgiftsnivået med disponible inntekter.

5. Forslag til utredningsområder i budsjettarbeidet

5.1 Forslag til utredningsområder – Helse og omsorg

Antallet eldre i Fauske kommune vil øke kontinuerlig frem til 2040. Med økt antall eldre kan en forvente

økt behov i befolkningen for pleie- og omsorgstjenester. Tilgangen på kvalifisert helsepersonell er knapp. Økt behov og relativ minking i tilgangen på kvalifisert og kompetent helsepersonell både nasjonalt og lokalt, tilsier store tilpasninger i helse-, pleie- og omsorgstjenestene til en ny virkelighet. Det er ingen signaler eller praktisk politikk fra sentrale myndigheter som tilsier økning i rammeoverføringene til kommunene pga. en aldrende befolkning. Pleie- og omsorgstjenestene må derfor også tilpasses de økonomiske rammebetingelsene kommunen kan forvente i årene fremover. Kommunen må altså være forberedt på å levere mer pleie- og omsorgstjenester for de midlene vi har til disposisjon.

Pleie- og omsorgstjenestene er mangeartede. For å kunne håndtere et økt antall eldre mennesker best mulig og med verdighet, må vi rette innsatsen mot å sørge for at alderdommen blir mest mulig sykdomsfri. I tillegg må vi ha en innsats mot å styrke tjenestene som legger til rette for at befolkningen skal kunne leve med sine kroniske sykdommer best mulig. Styrking av forebyggende, forbedrende/helende og bevarende tjenester er helt essensielt skal vi nå våre målsettinger om en verdig og innholdsrik alderdom med et godt sosialt liv.

Økt volum på tjenestene må skje med minst mulig ressursinnsats og med høyest mulig kvalitet. Hjemmebaserte tjenester og tjenester som støtter opp om det å kunne leve så gode liv som mulig hele livet, er tjenester som fra et faglig ståsted må styrkes. En styrket hjemmebasert omsorg vil gi flere personer mulighet til å bo godt hjemme lenger. En styrket hjemmetjeneste vil utsette behovet for institusjonsplass, og kanskje også bidra til at det ikke oppstår noe behov for institusjonsplass i løpet av livet. For hver ny institusjonsplass som etableres, så øker kommunens driftsutgifter med minst 1 mill. kr. Fauske kommune har ikke økonomi til å drifte det antall institusjonsplasser vi har per dags dato. Kommunen har heller ikke mulighet til å styrke hjemmetjenesten uten å gjøre grunnleggende strukturelle endringer. Hjemmetjenesten kan driftes med lavere ressursbruk både når det gjelder personell og penger sammenlignet med institusjon, slik at vi med samme personell og til samme utgiftsnivå, kan yte nødvendige pleie- og omsorgstjenester til flere. Å lykkes med denne omstillingen av pleie- og omsorgstjenesten i Fauske kommune er særdeles viktig hvis vi skal være i stand til å håndtere et stadig økende antall innbyggere i aldersgruppen 80 år eller eldre. Økonomien i Fauske kommune er ikke robust nok til å tåle at det ikke gjøres strukturelle endringer i hvordan vi leverer eldreomsorg. Hvis vi skal ha håp om å løse de langsiktige utfordringene vi står overfor innenfor eldreomsorgen, så må endringer gjøres så raskt som mulig mens vi har noe handlingsrom igjen.

Det langsiktige målet er å etablere bedre demensomsorg i egnede lokaliteter. Dersom vi skal ha mulighet til å få det til innen det antatte behovet for pleie og omsorgstjenester når sin topp etter 2025, så må vi allerede fra 2019 gjøre strategiske valg som setter Fauske kommune i posisjon til å løse denne utfordringen. Problemet kommer til å øke for hvert år det ikke skjer en styrking av de forebyggende, rehabiliterende og hjemmebaserte tjenestene. Bruk av velferdsteknologi er en annen nøkkelfaktor i effektivisering og produktivitetsheving i pleie og omsorgssektoren.

Enhetene institusjon og hjemmebaserte tjenester har det største merforbruket i 2017. Det er ikke gjort eller vedtatt endringer innenfor disse områdene som reduserer driftsnivået. Det er all grunn til å tro at ressursbruken i 2018 og årene fremover vil eskalere om en ikke setter inn relativt omfattende og drastiske tiltak innenfor disse tjenesteområdene. Rådmannen ønsker å gjøre en rekke grep innenfor disse områdene for å skaffe kontroll over situasjonen. Rådmannen ønsker å utrede ulike tiltak. Tiltakene kan deles inn i tre kategorier.

Produktivitets- og effektiviseringstiltak:

1. Gjennomføre arbeidsprosesskartlegginger og implementere endrede og mer effektive arbeidsprosesser både i hjemmebaserte tjenester og institusjonstjenestene. Dette vil medføre endringer i tjenestesammensetningen og tjenesteleveranser, eksempelvis antall

institusjonsplasser eller tidspunkt for hjelp til personlig hygiene.

2. Organisatoriske endringer gjennom å innføre større avdelinger for å oppnå en større grad av fleksibilitet og robusthet på avdelingsnivå.

Strukturelle grep for å enten kutte strukturutgifter eller som bidrag til å heve effektiviteten/produktiviteten der de viktigste er:

3. Styrke korttidsavdelingen og flytte denne ut i Buen.
4. Styrke avlastningsplasser og aktivitetstilbud til demente og finne egnede lokaler til disse.
5. Avvikle Sagatun.
6. Avvikle Paviljong 5, 7 og 9.
7. Avvikle institusjonsplasser somatikk.
8. Styrke hjemmebaserte tjenester.

Tiltak for å endre forvaltnings- og tildelingspraksis:

9. Implementere helhetlig pasientforløp, herunder implementering av demenspakken.
10. Styrke utrednings- og kartleggingskapasiteten og kompetansen.

5.2 Forslag til utredningsområder – Oppvekst og kultur

Å spare penger i kommunal sektor gjøres som nevnt ovenfor hovedsakelig på tre måter; gjennom økt effektivitet/produktivitet, endret struktur og/eller endret nivå/terskel for tildeling av tjenester. Samhandlingsområdet bør og skal ha mulighet for å gjøre endringer knyttet til alle tre områdene, og de anbefalte tiltakene som kan jobbes videre med de neste årene vil høre til alle kategoriene. Andelen barn og unge i kommunen som alle enhetene skal gi tjenester til har de siste årene vært synkende og for å få en mere ressurseffektiv skolesektor er det da bl.a. nødvendig å vurdere nedleggelse av skoler.

11. Hauan skole

En sammenslåing av elever ved Finneid og Hauan skole ville for kommende skoleår gitt et elevtall på totalt 112 elever. Finneid skole er bygd og dimensjonert for et elevtall på 180. Elevtallet ville fordelt seg på følgende måte:

Skoleåret 2018-19	Finneid + Hauan Antall elever	Klasser
1. trinn	20	1
2. trinn	28	(1) 2
3. trinn	25	1
4. trinn	39	2

I dag er det totalt 8 klasser fordelt på skolene Hauan og Finneid. En sammenslåing av elevgruppene ville gitt en reduksjon i antall klasser fra 8 til 6 (5) klasser. Utgiftene knyttet til drift

av en klasse er estimert til ca. 1,5 mill. kr slik at den totale besparelsen ved å flytte elevene knyttet til drift av klasser vil være ca. 3 mill. kr (4,5 mill. kr). I tillegg vil det påløpe besparelser på leie av grendehuset i Hauan, administrativ ressurs, driftsutgifter av skolen og fremtidige renoveringsutgifter m.m. Elevtallsutviklingen fremover vil ha betydning for antall klasser, og således betydning for om en reduksjon i driftsutgiftene vil være langvarige. Det som uansett er sikkert, er at en sammenslåing vil gi synergier i form av reduksjon av klasser og utnyttelse av ressurser i langt større grad enn det er per i dag.

En følgeeffekt av et vedtak om å flytte elever fra Hauan til Finneid er at det åpner opp for å utrede muligheten for å flytte elevene fra voksenpedagogisk senter til de ledige skolelokalene i Hauan og spare ombyggingsutgifter på Vestmyra hvit. Utredes i eget punkt.

Alternativet krever vedtak om å starte prosess for mulig nedleggelse av skole fra og med skoleåret 2019/20.

12. Fådelt skole Erikstad.

Elevtallene ved grendeskolene Hauan, Erikstad og Finneid nærmer seg en grense der man må vurdere å tildele ressurs etter fådelt-modellen som brukes i Sulitjelma.

I dag heter det at gruppestørrelsen skal være forsvarlig. Tidligere klassedelingsregler var:

- 24 elever sammenslåing av 2 klasser
- 18 elever sammenslåing av 3 klasser
- 12 elever sammenslåing av 4 klasser

På Erikstad skole foregår det for tiden ombygginger for å flytte barnehagen inn i skolen, og når dette er gjennomført vil bygget og uteområdet stå klar for begge gruppene. 1 avdeling fra Vestmyra barnehage følger med de 2 avdelingene som allerede er i Erikstad barnehage inn i skolebygget. Elevtallet på Erikstad er som for de 2 andre grendeskolene i sentrum under 60 elever og det vil være mulighet for sammenslåtte klasser av samme modell som for Sulitjelma og tidligere Kosmo skole. Antatt besparelse årlig på 1 mill. kr.

13. Flytting av voksenpedagogisk senter til Hauan skole

Forutsetter nedleggelse av Hauan skole. Voksenpedagogisk senter trenger lokaler egnet for skoledrift, og det vil i så fall Hauan skole representere. Lokalene kan dermed tas i bruk med minimale endringer. Besparelse for kommunen på leieutgifter på 0,65 mill. kr årlig samt tilsvarende utgifter til renhold, vedlikehold, brøyting osv. Flytting til Hauan skole gir på lengre sikt også lavere investeringsutgifter ved at en slipper ombyggingsutgifter av Vestmyra barnehage hvit når denne ikke er i barnehagens bruk lengre. Vestmyra barnehage hvit kan avhendes fra kommunens portefølje og gi inntekt.

14. Færre klasser på voksenpedagogisk senter.

Bosetting av færre flyktninger i 2018 og en fortsettelse av en slik praksis også i 2019 og påfølgende år, vil medføre behov for færre klasser ved voksenpedagogisk senter. Høst 2019 reduseres dette fra 6 til 4 klasser, og det vil ved fortsatt redusert bosetting være naturlig med ytterligere reduksjon fra høst 2020. En klasse regnes å utgjøre en utgift på 1,5 mill. kr per år.

15. Reduksjon i lærertetthet.

Strukturendringer som gir større elevgrupper, og bedre fagkompetansemiljøer sikrer at flest mulig elever får tilgang til å motta undervisning av de lærerne som har best formell kompetanse for det. Det vil kunne gi økt kvalitets- og resultatheving med færre ressurser.

Et annet alternativ vil være å redusere lærertetthet, enten som tiltak alene eller som tillegg til andre tiltak. Ressursene i skole går hovedsakelig til lønn, og ved å sette ned faktor for tetthet vil man ta ned ressursen i hvert enkelt klasserom. Størrelsen på besparelsen vil være avhengig av hvor mange stillinger kommunen er avhengig av å redusere med. Hvert årsverk gir i gjennomsnitt en besparelse på 0,75–0,80 mill. kr.

16. Færre tjenester, lavere tjenestetilbud eller økte inntekter

Alle enhetene har jobbet med prosjektet og gått kritisk gjennom egen drift og sett på tiltak for å omorganisere, jobbe smartere og om tjenestene er riktig dimensjonert. Innenfor dette punktet ser vi flere muligheter som på kort og lengre sikt vil kunne enten gi besparelser, eller tilføre kommunen økte inntekter. Disse vil det jobbes med inn mot budsjettarbeidet for 2019 og kontinuerlig i driften fremover 2018. Listen under gir eksempler på noen av tiltakene som vil ses nærmere på:

- SFO i større grad til selvkost. Kommunen betaler mellom 4 og 5 mill. kr årlig for SFO-tilbudet som gis. Dette har sammenheng med ressurstilgang, antall SFO-enheter og betalingssatser.
- Sentralisering av bibliotektilbudet i kommunen og økt satsing på fjernlån.
- Ytterligere reduksjon i tilbudet som gis gjennom kulturskolen.
- Redusert åpningstid Fauskebadet og Sulitjelma bad.
- Brukerbetaling for leie av idrettsanlegg også for barn og unge.
- Effektivisering av tilbud gjennom opprettelsen av Familiens hus.
- Mobilisere frivilligheten i større grad i årene fremover for å supplere i forhold til noen tjenester som tilbys i dag, men som ikke er avhengig av utførelse av fagpersonell.

5.3 Forslag til utredningsområder – Eiendom, plan og samfunnsutvikling

17. Salg av kommunal bygningsmasse

Hvilke kommunale eiendommer som er i bruk avhenger i stor grad av beslutningene som fattes innenfor Oppvekst og kultur samt Helse og omsorg. Flere av de betraktningene som gjøres i dette avsnittet er dermed betinget av at det er fattet beslutninger på andre områder.

Ved en eventuell nedleggelse av tjenester vil det være forbundet utgifter med å ha bygg uten regulær drift. Forfall vil øke og behovet for påkostninger i forhold til vedlikehold vil øke i de nærmeste årene. Bygg uten kommunal drift bør derfor bygg selges så raskt som mulig hvis de ikke har alternativ anvendelse for kommunen. Salgssum er ikke taksert, men forsiktig stipulert basert på erfaringstall i markedet. Endelig taksering vil gi et mer korrekt anslag på salgssum. Årlige FDVU-kostnader er beregnet etter areal, og vil bli en fremtidig årlig besparelse. Mulige salgsobjekt fremgår i tabellen nedenfor.

Mulige salgsobjekt	Estimert salgssum		Årlig FDVU	
Salg av Sykehusveien 9, 330 m2, ingen kommunal drift p.t.	kr	1 800 000	kr	99 000
Salg av Sagatun ved ev. nedleggelse	kr	2 500 000	kr	784 350
Salg av Vestmyra bhg. hvit ved ev. flytting av voksenped til Hauan skole	kr	4 200 000	kr	804 195
Sumlinje	**kr**	**8 500 000**	**kr**	**1 687 545**

Hvis voksenpedagogisk senter flyttes til Hauan skole kan altså Vestmyra barnehage hvit selges. Det innebærer også en besparelse på investeringsbudsjettet ved at bygget ikke må renoveres. Ombygging av Vestmyra barnehage hvit til voksenpedagogisk senter er beregnet til kr 16 187 500,– inkl. mva. (ref. vedtak i K-sak 052/17). Årlige besparelser FDVU-kostnader er kr 804 195,–.

18. Salg av kommunale boliger

Fauske kommune har tjenester som ikke er lovpålagt, herunder blant annet å eie kommunale boliger. Fauske kommune har i dag 57 borettslagsleiligheter og 32 selveide boenheter i eie. Et eventuelt utsalg av kommunale boliger over en tid vil gi en anslagsvis salgsinntekt i investeringsregnskapet på 42–50 mill. kr.

19. Færre tjenester, lavere tjenestetilbud eller økte inntekter

Alle enhetene har jobbet med prosjektet og gått kritisk gjennom egen drift og sett på tiltak for å omorganisere, jobbe smartere og om tjenestene er riktig dimensjonert. Innenfor dette punktet ser vi flere muligheter som på kort og lengre sikt vil kunne enten gi besparelser, eller tilføre kommunen økte inntekter. Disse vil det jobbes med inn mot budsjettarbeidet for 2019 og kontinuerlig i driften fremover 2018. Listen under gir eksempler på noen av tiltakene som vil ses nærmere på:

- Utvidelse av tilvisningsavtaler som ikke koster kommunen noe.
- Kommunal virksomhet ut av leide bygg.

Geir Mikkelsen
rådmann